

*Per Øivind Grindalen, Nina Marie Grinde,
Anne Olaug Hetle, Anne Lyslid Larsen og
Yoon Nakstad*

Utenrikshandel med tjenester
Presentasjon av en ny publisering

Notater

Innhold

1. Innledning og sammendrag	3
1.1 Rapportens oppbygging	3
1.2 Anbefaling om det videre arbeidet	3
2. Bakgrunn og formål for UT-prosjektet.....	5
2.1 Bakgrunn for prosjektet Utenrikstransaksjoner (UT).....	5
2.2 Mer om formålet med UT-undersøkelsen	5
2.3 Omfang på rapporteringen – Rapportering om utenriksøkonomi	6
3. Nærmere om undersøkelsen – utenrikshandel med tjenester	7
3.1 Kvartals- og årsrapporter.....	7
3.2 Populasjon og utvalg	7
3.3 Innhenting av data for utenrikshandel med tjenester.....	7
3.3.1 Webskjema via IDUN	8
3.3.2 Filrapportering via Altinn	8
3.3.3 Innsendelse av data på fil utenom Altinn	8
3.4 Bearbeidingsrutiner	8
3.5 Dataflyt – kontroll og revisjonsprosess	9
4. Nåsituasjonen.....	10
4.1 Forholdet mellom kvartals- og årsrapporter.....	10
4.2 Hvorfor vi bare ønsker å ha kvartalsrapporter.....	10
4.3 Datakvalitet	10
4.3.1 Konsistens i rapporterte tall – en sammenligning av kvartal 2006 og år 2006.....	11
5. Veien fram mot publisering.....	12
5.1 Datagrunnlag og utfordringer	12
5.2 Publiseringsnivå og publiseringshyppighet.....	12
6. Spesielle problemer rundt statistikken.....	15
6.1 Forståelse av tjenestebegrepet.....	15
6.2 Innledning / Utlending	15
6.3 Rapporteringsløsning	16
Vedlegg	
A: Tabeller og figurer.....	17
B: Oversikt over CPA-koder / tjenestetyper.....	23
C: Om statistikken	24

1. Innledning og sammendrag

Med denne rapporten presenterer Seksjon for Utenrikshandel (s270) sitt foreløpige opplegg for publisering av statistikk for utenrikshandel med tjenester.

1.1 Rapportens oppbygging

I **kapittel 2** beskriver vi bakgrunnen og formålet med UT-prosjektet, mens **kapittel 3** beskriver opplegget for undersøkelsene som ligger til grunn for statistikken, herunder populasjons- og utvalgsspørsmål, samt innhentings- og bearbeidingsrutiner. **Kapittel 4** beskriver nåsituasjonen; datakvalitet, forholdet mellom kvartalsundersøkelser og årsundersøkelser, samt tanker om å kutte ut årsundersøkelsene. I **kapittel 5** tar vi for oss publiseringsnivå, mens **kapittel 6** tar opp noen spesielle problemer rundt denne statistikken. **Kapittel 7 – vedlegg** - inneholder (1) noen figurer og tabeller om mulige ytterligere publiseringer, (2) en kort oversikt over tjenestetyper benyttet i denne undersøkelsen og (3) vårt oppsett for "Om statistikken".

1.2 Anbefaling om det videre arbeidet

Seksjon for Utenrikshandel skal publisere tall for Årsundersøkelsen 2006 basert på de oppblåste tallene man kommer fram til etter samarbeid med Seksjon for Metoder og standarder (s120), samt etter avklaringer med Seksjon for Samferdsel og reiseliv (s440) og Seksjon for Nasjonalregnskap (s930). Tallene for År 2006 er planlagt publisert før sommerferien 2008 (ca 20. juni 2008).

Seksjon 440 vil også samtidig starte publisering av tall hva angår utenriks sjøfarts eksport og import av tjenester overfor utlandet.

Avklaringer med s930 er nødvendige fordi tallene ikke nødvendigvis vil være sammenfallende med tall som er publisert i utenriksregnskapet, likeledes er avklaringen med s440 nødvendig fordi våre tall vedrørende tjenestene for næringen utenriks sjøfart ikke nødvendigvis vil være sammenfallende med tall publisert av s440. Det er således ønskelig å legge opp til at man opplyser om kjente avvik mot andre SSB-statistikker ved publisering.

Utover høsten 2008 bør s270 legge opp til å prøve å bli à jour ved å publisere kvartalstall for gjennomførte kvartalsundersøkelser i 2007 og 2008. Dette innebærer at man innen utgangen av året 2008 skal ha publisert tall for 1., 2., 3., og 4. kvartal 2007, samt for 1., 2. og 3. kvartal 2008. Deretter skal så kvartalstall publiseres 12 uker etter kvartalets utløp.

S270 skal samarbeide videre med s120, s930 og s440 om spørsmålet rundt å avvikle årsrapporteringen for undersøkelsen om utenrikshandel med tjenester. Det vil bli gjennomført en årsundersøkelse for 2007, første år uten årsundersøkelse vil således kunne bli 2008. I denne sammenheng må det sjekkes ut hvor store de kvartalsvise utvalgene må være for å kunne tilfredsstille kravene til en årsstatistikk, og om dette vil kunne være håndterbart i det løpende arbeidet. Det er i det foreliggende forslag lagt opp til at utvalgene for kvartalene i 2008 økes suksessivt, slik at utvalget for 4. kvartal 2008 skal tilfredsstille kravene for en årsundersøkelse.

Vi legger samtidig opp til at kvartalsundersøkelsene for 2008 skal kunne være like detaljerte som årsundersøkelsene for 2006 og 2007, CPA-kodene skal ytterligere fordeles på land og konsernintern tjenesteandel. Vi vil allikevel ikke ha som et absolutt krav at den fullstendige spesifikasjonen skal gis i rapportene for 1., 2. og 3. kvartal - for oppgavene til 4. kvartal vil det imidlertid være et krav om fullstendig detaljering.

For 2008 har vi, på samme måte som i 2007, for øvrig lagt opp til at "konsernintern tjenestehandel" skal spesifiseres på de øvrige tjenestetypene vi benytter i undersøkelsen, samt at det gis anledning til å

føre noe av de konserninterne tjenestene i en samlesum. Fra og med rapportene for 1. kvartal 2009 vil vi ta bort denne anledningen til å angi en samlesum, slik at alt må spesifiseres på en konkret tjenestetype, se også vedlegg B.

Vi mener også at det bør arbeides noe mer med å sørge for en ”samlet” publisert tjenestehandel med utlandet på ssb.no, dette vil for innebære at data for finansielle næringer, for eksempel at data fra seksjonene 940 (kredittmarkdesstatistikk) og 950 (offentlige finanser) også bør publiseres på samme sted.

2. Bakgrunn og formål for UT-prosjektet

2.1 Bakgrunn for prosjektet Utenrikstransaksjoner (UT)

Gjennom sine rapportssystemer hadde Norges Bank tidligere ansvaret for innsamling og bearbeiding av mye av datagrunnlaget for utenriksregnskapet (UR). En av hovedkildene var valutastatistikken, som var basert på daglige rapporteringer av transaksjoner via norske banker. Store foretak hadde også en direkte rapportering på månedlig basis av sine mellomværende med utlandet. Denne statistikken ble etter hvert beheftet med dårlig kvalitet, særlig på grunn av en liberalisering av transaksjoner med utlandet og endringer i bankenes rolle. Det ble fra flere hold gitt klart uttrykk for at et system med rapporter direkte fra enheter som var ansvarlige for utenlandstransaksjonene trolig ville være bedre enn et bankbasert rapporteringssystem.

Disse systemene ble lagt ned ved utgangen av 2004, og Statistisk sentralbyrå overtok hovedansvaret for statistikken over økonomiske transaksjoner mellom Norge og utlandet. Prosjektet Utenrikstransaksjoner (UT) la grunnlaget for en koordinert og effektiv innhenting av data til bruk i et statistikkssystem som skal gi en helhetlig og konsistent beskrivelse av Norges økonomiske forbindelser med utlandet.

Grunnlaget for UT-prosjektet ble lagt i avtaler mellom Norges Bank og SSB. 17. januar 2001 ble det avholdt et møte mellom de to etatene, og det ble sendt et brev til Finansdepartementet der det ble redegjort for prosjektet og fremmet forslag om bevilgninger. Et interimstyre med representanter fra både SSB og Norges Bank fungerte fram til starten av prosjektet i juni måned. Arbeidsfordelingen mellom Norges Bank og SSB for de finansielle foretakene, ble avklart i et møte 26. mars mellom direktørene Svein Longva i SSB og Svein Gjedrem i Norges Bank. Partene ble samtidig enige om noen presiseringer og om overføring av ressurser fra Norges Bank til SSB for å bidra til finansiering av starten.

UT-prosjektet ble behandlet i Direktørmøtet i Statistisk sentralbyrå 14. mars 2001. Prosjektet ble vedtatt organisert som et hovedprosjekt med en kjerne knyttet til seksjon 270, bestående av tre til fem personer, og arbeidsgrupper – hovedsakelig etter en sektorinndeling.

Til prosjektets interne styringsgruppe ble følgende oppnevnt: Olav Ljones (leder), Nils Håvard Lund, Liv Hobbeltstad Simpson, Sindre Børke (IDUN) og Leif Korbøl (prosjektleder). Medlemmene i prosjektets styringsgruppe var også SSB sine representanter i kontaktorgan med Norges Bank. Sammen utgjorde disse den utvidete styringsgruppen.

2.2 Mer om formålet med UT-undersøkelsen

Formålet med undersøkelsen er å hente inn data til analyse av norske foretaks økonomiske forbindelser med utlandet. Rapporterte data skal bygge på faktiske transaksjoner og fordrings- og gjeldsforhold overfor utlandet.

SSB skal bruke innkomne data til å:

- Utarbeide kvartalsvise og årlige utenriksregnskap for Norge, herunder Norges internasjonale investeringsposisjon.
- Utarbeide input til Norges Banks månedlige makroindikatorer (bl.a. kredittindikatorer) og økonomiske analyser.

Dataene vil også benyttes til å:

- Fremskaffe statistikk som er viktig for myndighetenes styring av den makroøkonomiske politikken.
- Gi grunnlag for rapportering til internasjonale organer som Norge i henhold til internasjonale avtaler er pliktig å rapportere til. De viktigste organene er det internasjonale pengefondet (IMF), EUs statistikk kontor (EUROSTAT), Forente nasjoner (FN) og Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD).
- Utarbeide statistikk over norske direkteinvesteringer i utlandet og utenlandske direkteinvesteringer i Norge, samt transaksjoner mellom foretak som står i direkteinvesteringsforhold til hverandre.
- Produsere statistikk over tjenestehandel i forbindelse med bl.a. forhandlingene i Verdens handelsorganisasjon (WTO).
- Utarbeide ulike indikatorer, eksempler her er OECDs globaliseringsindikatorer.

2.3 Omfang på rapporteringen – Rapportering om utenriksøkonomi

Opplysningene som skal rapporteres hentes i hovedsak fra selskapenes regnskapssystemer. Rapporteringen bestod tidligere av to hovedgrupper; rapportering av tjenstedata og rapportering av finans- og balansedata mv.

- Tjenstedata: Data for eksport og import av tjenester.
- Finans- og balansedata m.v.: Omfatter øvrige transaksjoner og mellomværende med utlandet, herunder fordringer og gjeld overfor utlandet samt finansinntekter, finanskostnader, gevinster og tap knyttet til fordringer og gjeld overfor utlandet.

Ved oppstart av undersøkelsen om utenriksøkonomi ble arbeidet organisert som en fellesundersøkelse hvor man samlet inn informasjon om finans- og balansedata og tjenstedata under ett. Involverte seksjoner var s970 (tidligere s420) og s940 (tidligere s250) på finans- og balansesiden, mens s270 og s440 hadde ansvar for data på tjenestesiden. S440 har ansvaret for enheter innen utenriks sjøfart, mens s270 har ansvar for alle ikke-finansielle enheter. De absolutt største enhetene ble bedt om å levere data både for finans- og balanseposter og tjenesteposter, mens mindre enheter bare ble avkrevd data for enten finans- og balanseposter eller bare tjenesteposter.

Undersøkelsen ble lagt opp ved at det skulle gjennomføres kvartalsvise undersøkelser mot et mindre utvalg for å få inn løpende indikatorettall som særlig kunne benyttes som vekstratetall for utenriksregnskapets løpende publiseringer. I tillegg skulle det gjennomføres en årlig undersøkelse mot et større utvalg som kunne blåses opp til å gi tall for hele populasjonen. Se mer om kvartals- og årsundersøkelse i pkt 3.1, jf også pkt 1.2, 4.1 og 4.2 om endringer i opplegget.

3. Nærmere om undersøkelsen – utenrikshandel med tjenester

Med virkning fra 1.1.2007 (undersøkelsene for År 2006 og 1. kvartal 2007) ble den ovennevnte undersøkelsen delt i to; én undersøkelse for finans- og balansedata overfor utlandet, og én undersøkelse for utenrikshandel med tjenester. Med denne endringen måtte enkelte bedrifter som tidligere leverte tall til én undersøkelse nå levere tall til to undersøkelser.

3.1 Kvartals- og årsrapporter

Undersøkelsene er utvalgsbaserte, noe som innebærer at et representativt utvalg av norske foretak ved hjelp av statistiske metoder blir trukket ut til å delta i undersøkelsene. Vi opererer per i dag med både kvartals- og årsundersøkelser, der kvartalsundersøkelsene er mer begrenset i omfang enn årsundersøkelsene. De inneholder alle de største foretakene (vel 600 enheter). Årsundersøkelsen er langt mer omfattende, både hva gjelder antall foretak og hvilke spesifikasjoner det spørres etter. Årsundersøkelsen omfatter omlag 4 000 ikke finansielle foretak, hvor de 500 største fra kvartalsundersøkelsene også inngår.

3.2 Populasjon og utvalg

Næringene innen utenriks sjøfart dekkes allerede ved hjelp av egne strukturundersøkelser, og er derfor ikke en del av årsundersøkelsen om utenrikshandel med tjenester. Ikke-finansielle foretak innen alle andre næringer skal imidlertid dekkes. Alle disse foretakene kan i prinsippet eksportere og importere tjenester, erfaring har imidlertid vist at kun en liten andel av disse foretakene faktisk er involvert i tjenestehandel med utlandet.

Det finnes ingen enkeltstående variabel som lar seg benytte til å avgrense og oppdatere en presis tjenestepopulasjon. Avgrensningen av populasjonen er en avveining mellom faren for å inkludere for mange foretak og faren for å utelate foretak som driver tjenestehandel med utlandet.

Toll- og avgiftsdirektoratets Valutaregister er en sentral kilde i arbeidet med å definere tjenestepopulasjonen, og alle foretak med transaksjoner via dette registeret av en verdi på minimum 100 000 kroner i løpet av året inkluderes i populasjonen. Videre har vi inkludert alle foretak med en samlet årlig omsetning på minimum 10 millioner kroner. Dernest er alle foretak som inngår i samme konsern som, eller er fellesregistrert i MVA- systemet med et foretak som oppfyller ett av eller begge disse kriteriene inkludert.

Populasjonen for 2006 består av om lag 40 000 foretak. Av disse er i underkant av 4 000 trukket ut til årsutvalget, mens kvartalsutvalget består av om lag 600 (inkludert utenriks sjøfart) foretak. De antatt største enhetene blåses ikke opp, men inngår i totaltellingsdelen av utvalget. I tillegg er det trukket et antall mindre foretak for at vi i tillegg til å få gode totalstørrelser også tar hensyn til ønsket om riktig fordeling på type tjenester samt landfordeling av handelen.

3.3 Innhenting av data for utenrikshandel med tjenester

Når rapportørene skal oversende data om utenrikshandel med tjenester er det tre mulige måter det kan gjøres på; sende inn webskjema via IDUN-portalen, eller sende fil via Altinn-portalen, eller innsendelse av data på fil utenom Altinn-portalen. Klargjøringen og oversendelsen av data avhenger av hvilken rapporteringsmetode som er valgt. Se vedlegg B om vår oppdeling på tjenestetyper.

Rapportørene mottar forespørsel om rapportering ved tellingstidspunktets utløp og har frist på 30 dager til å rapportere kvartalstallene. Det er noe lenger frist for årsrapporteringen.

3.3.1 Webskjema via IDUN

For de foretak som rapporterer via webskjema skal det sendes inn to skjemaer, ett for *eksport* av tjenester og ett for *import* av tjenester. Vi ønsker tall for den perioden som er oppgitt i utsendingsbrevet, og tallene skal, så langt det er mulig, fordeles på type tjenester.

Hver rapportør får sitt personlige brukernavn og passord som skal brukes ved innlogging, og dette er oppgitt i brevet som sendes ut til rapportørene. Etter innlogging på websiden må riktig skjema velges. Begge skjemaene skal fylles ut selv om rapportøren bare har beløp å rapportere for enten eksport av tjenester eller import av tjenester. Når data er kontrollert og overført, genereres automatisk en kvittering. Kvitteringen kan skrives ut, og inneholder informasjon om hvilke tall som er innrapportert.

I IDUN er det en sperre som gjør at man kun kan landfordele 20 land (i praksis de 19 største (i beløp) og å summere de øvrige på et siste "uspesifisert land"). Det er derfor ønskelig fra vår side at de største rapportørene, som har mange land og fordele tjenestene på, sender inn tall på fil. Dette vil gjøre rapporteringen enklere, men vi er samtidig klar over at det kan være en ressurskrevende og tidkrevende oppgave for små og mellomstore selskaper å ta grunnarbeidet med å legge til rette for å kunne rapportere på fil.

3.3.2 Filrapportering via Altinn

Altinn er myndighetenes offisielle nettsted for elektronisk levering av offentlige skjema, og kan brukes til oversendelse av data. For å bruke Altinn må man ha en "rolle" som gir tilgang til det aktuelle skjemaet man skal fylle ut. Med "rolle" menes at en eller flere personer i selskapet defineres som brukeradministrator i Altinn.

For å logge seg på Altinn brukes fødselsnummer og pinkode/passord. Brukeradministrator kan gi tilgang til andre for utfylling av skjemaet, som for eksempel andre ansatte. Når innsendingen er fullført får man en melding på skjermen og mulighet til å skrive ut kvittering.

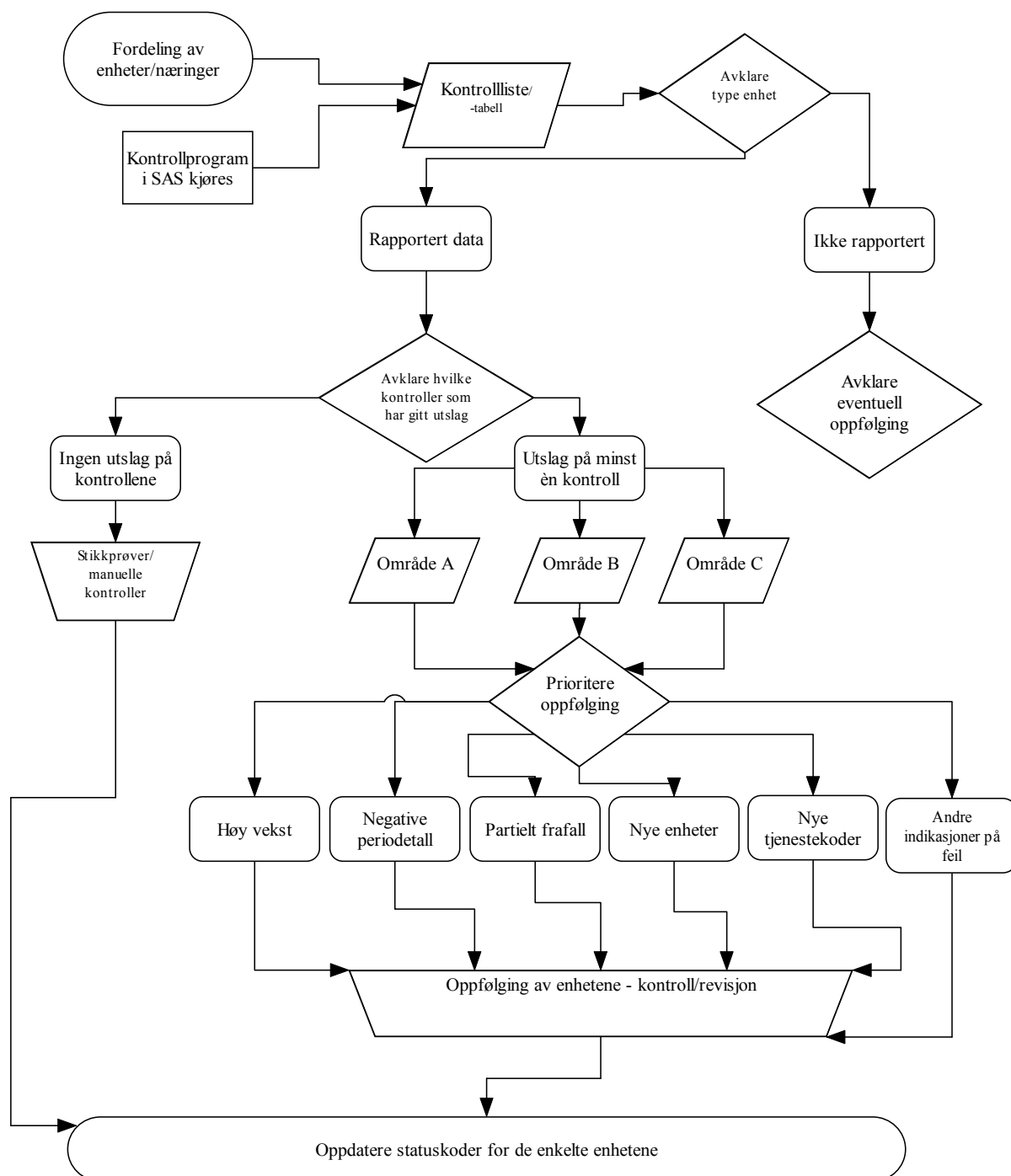
3.3.3 Innsendelse av data på fil utenom Altinn

Den tredje mulighet for rapportering er altså å sende en datafil som vedlegg i e-post dersom man ikke har mulighet til å benytte Altinn. Dette alternativet er imidlertid det minst sikre alternativet, i forhold til datasikkerhet.

3.4 Bearbeidingsrutiner

De innsamlede data blir kontrollert i forbindelse med innrapporteringen, og ved enkelte typer feil i materialet kontaktes de aktuelle rapportørene på nytt. Dette gjelder blant annet hvis det er brukt ulike CPA-koder fra kvartal til kvartal eller fra år til år. Er de innrapporterte beløpene over en viss størrelse blir også den aktuelle rapportør kontaktet. De innsamlede dataene gjennomgår også kontroller der tall fra de ulike periodene for hvert foretak sammenlignes for å se om det er noenlunde like rapporteringer mellom de ulike periodene. Er det store avvik kontaktes rapportør for å få klarhet i om det har vært en feilrapportering eller om det er en tjenestekode som har hatt høy import/eksport i den aktuelle perioden. I dette revisjonsarbeidet brukes foretakenes regnskap, websider, Valutaregisteret m.m. Se også skisse i pkt. 3.5.

3.5 Dataflyt – kontroll og revisjonsprosess

Denne skissen viser gangen i kontroll- og revisjonsarbeidet, se også beskrivelse i pkt. 3.4.

4. Nåsituasjonen

4.1 Forholdet mellom kvartals- og årsrapporter

Undersøkelsen om utenrikshandel med tjenester gjennomføres altså for tiden som én undersøkelse for hvert kvartal og én undersøkelse for hvert år. Vi håper å kunne finne en tilfredsstillende måte å gjennomføre kvartalsundersøkelsene på slik at vi kan avvikle årsundersøkelsene, og det er ønskelig at dette skjer fra januar 2009. Dette vil bety at utvalgene til kvartalsundersøkelsene må utvides fra dagens vel 600 enheter og opp mot et nivå som kan forsvares ut i fra at det skal tilfredsstillende kravene til en årsundersøkelse. Årsundersøkelsen for 2007 vil, som årsundersøkelsen for 2006, bli gjennomført med et utvalg på vel 4 000 enheter. Økningen av kvartalsutvalgene er tenkt å bli gjennomført ved at utvalget for 1. kvartal 2008 økes med en del av (eller alle) de største enhetene fra årsutvalget 2007. Videre er da planen at utvalgene for 2., 3. og 4. kvartal økes slik at antallet enheter i utvalget for 4. kvartal 2008 tilfredsstiller kravene til en årsundersøkelse. En nærmere metodisk undersøkelse er nødvendig før vi treffer en endelig beslutning om utvalgsplanen.

Sammenlignet med kvartalsundersøkelsen er årsundersøkelsen mer omfattende, på grunn av at alle tjenestetyper skal gis en landfordeling og andel konserninterne tjenester.

Som en forberedelse til å kutte ut årsundersøkelsene har vi lagt inn mulighet for å spesifisere på land og andel konserninterne tjenester i kvartalsundersøkelsene for 2008. Vi har imidlertid gjort dette tilleggskravet frivillig for undersøkelsene for 1., 2. og 3. kvartal, men obligatorisk for 4. kvartal.

4.2 Hvorfor vi bare ønsker å ha kvartalsrapporter

Siden årsundersøkelsen er større i omfang i forhold til kvartalsundersøkelsen er det mange rapportører som kun rapporterer til oss en gang i året, og for årsundersøkelsen 2007 var det mange "nye" rapportører i tillegg. Da rapportørene rapporterer så sjelden blir de lite kjent med rutinene og våre krav, og vi må derfor bruke uforholdsmessig mye tid på å hjelpe dem til å forstå hva vi er ute etter og hvordan webskjemaet skal fylles ut. Å stole på dataene i årsundersøkelsen skal vi derfor være forsiktig med, da det er mye feilrapportering for eksempel ved at :

- Foretak rapporterer både vare- og tjenestetall sammen.
- Selskapene feilaktig rapporterer null. (Ikke forstått hva vi spør etter, eller ikke villig til å sette seg inn i undersøkelsen.)

Dataene i kvartalsundersøkelsen er mer til å stole på da disse enhetene rapporterer til oss hvert kvartal. Vi har hatt kontakt med dem allerede over en tid, de vet hva vi spør etter og kjenner til hvordan webskjemaet skal fylles ut. Det er lite feilrapportering i forhold til årsundersøkelsen, og vi kan bruke tiden på å kvalitetssikre dataene istedenfor å veilede. Videre er det slik at det er de store enhetene som dominerer tjenestehandelen med utlandet, dette gjør at vi får forholdsmessig lite igjen med å ha de mindre og mellomstore enhetene med en gang i året. Et system hvor de største enhetene som tidligere bare ble plukket ut til årsutvalget også inkluderes i kvartalsutvalgene mener vi derfor vil gi mer fullstendige detaljer og korrekt spredning (tjenestetyper og land). Vi anser vi at vi får best styring på dette ved at de rapporterer hyppig til oss. Kvalitetsmessig mener vi derfor at alle fakta taler for at det vil være bedre å øke utvalget for hvert kvartal enn å ha en årsundersøkelse.

4.3 Datakvalitet

Vi legger mye vekt på det grunnleggende arbeidet med å skape god datakvalitet, og vi har derfor nær kontakt med rapportørene. Svarinngangen målt i antall innkvikninger i delregisteret er god både på kvartal og år, så det er nok ikke her (antall svar i forhold til antall utsendte forespørsler) problemet

først og fremst ligger når vi ser på datakvaliteten. Det vi opplever som mest problematisk er frafallet av enheter i rapporteringen. Vi snakker her i hovedsak om 3 former for frafall:

- Enheter har kun besvart deler av undersøkelsen. (Enten eksport eller import),
- Nullrapportører. (I den grad dette kan sies og falle under benevnelsen frafall), og
- Enheter har ikke besvart undersøkelsen (men denne biten er altså minimal).

At enheter ikke besvarer undersøkelsen (enten fullstendig eller delvis) er nok noe vi må leve med, men vi arbeider kontinuerlig med å redusere frafallet. Webskjemaet har stadig blitt videreutviklet, og skjemaet som er i bruk nå inneholder en link mellom import- og eksportskjema, og rapportørene kan da gå direkte til neste skjema. Dette har hatt som resultat at frafall der rapportøren kun har levert ett skjema er nå betydelig redusert. Nullrapportører er noe vi jobber med kontinuerlig, og vi ser ”gjengangere” både på kvartal og år.

4.3.1 Konsistens i rapporterte tall – en sammenligning av kvartal 2006 og år 2006

En indikasjon på kvaliteten og konsistensen i tallene får vi ved å sammenligne tallene for 4. kvartal 2006 og årsundersøkelsen 2006. Tabell 4.1 nedenfor viser import og eksport

- for identiske enheter (vel 600 enheter) i 4. kvartal 2006 og år 2006,
- samt totalt rapportert beløp 4. kvartal 2006 (vel 600 enheter) og total rapportert for år 2006 fra alle rapportører (vel 4 000 enheter).

Tabell 4.1. Utenrikshandel med tjenester – identiske enheter og total – pr 14.09 2007, 1. uttrekk til UR

	Import i 1 000 NOK	Eksport i 1 000 NOK
4. kvartal 06 – identiske	25 741 833	23 908 036
År 2006 – identiske	25 718 255	23 441 866
4. kvartal 06 – Totalt	53 392 841	47 095 449
År 2006 – Totalt	75 076 391	61 641 534

Årsaken til avvik mellom tall for 4. kvartal og År for identiske enheter er at vi ber om flere detaljer (fordeling på land og andel konsernintern tjenestehandel) i årsundersøkelsen. Det er spesielt fordelingen på land som slår ut – noen enheter finner at de ikke har rapportert alt som tilhører utlandet i kvartalsrapporteringen, mens det også finnes tilfelle hvor de ser at de tidligere har rapportert tjenester mot andre norske enheter.

5. Veien fram mot publisering

Tallene fra denne undersøkelsen har så langt kun blitt benyttet som input til utenriksregnskapet (UR hos s930), og blitt publisert på et aggregert nivå. Nå ønsker vi altså å starte med publisering av mer detaljerte data fra disse undersøkelsene.

5.1 Datagrunnlag og utfordringer

Denne publiseringen skal omfatte alle tjenester som blir innrapportert via "UT-hatten", altså inkludert tall for utenriks sjøfart. (tall for dette vil i tillegg bli publisert separat av s440).

Dette fordrer at det mellom seksjonene (s270 og s440) må foreligge klare avtaler for hver undersøkelse om

- Når grunndata skal låses,
- Når og hvordan tall skal imputeres og blåses opp,
- Når og hvordan tall skal "hentes" og "byttes ut", og
- Når og hvordan tall skal publiseres.

Videre vil det være viktig å ha avklaringer mot s930 for å avklare eventuelle avvik og definisjonsforskjeller, også mot dem.

5.2 Publiseringsnivå og publiseringshyppighet

Tabell 5.1 viser tall for 4. kvartalsundersøkelsene 2005, 2006 og 2007, samt tallene for år 2005 og 2006, tabellen er inklusive tall for utenriks sjøfart. Tallene baserer seg på uttrekk per 28.02.2008. Avviket mellom årstall og 4. kvartalstall skyldes at det i årsundersøkelsen bes om tall fra et mye større antall enheter enn i kvartalsundersøkelsene (se også pkt 4.2). Tallene er ikke oppblåst, de tilsvarer altså de innrapporterte tall, samt at det er noen imputeringer for manglende enheter på uttrekksstidspunktet. Ved publisering vil tallene være oppblåst etter modell avklart med andre involverte seksjoner.

Det er på dette detaljnivået vi legger opp til å publisere. Det helt endelige publiseringsnivået vil kunne være noe avhengig av hva som sammen med s440 og s930 anses å være best for å beholde sammenheng mellom de ulike publiseringene. Sammenhengen mellom de ulike publiseringene vil kunne sees på som at utenriksregnskapet fra s930 ligger øverst som et totalregnskap, deretter vil publiseringen fra s270 komme som en spesifisering av tjenestehandel med utlandet, mens publiseringen fra s440 vil komme som et tredje nivå med en spesifisering av tall for næringen utenriks sjøfart. Som nevnt innledningsvis i pkt 1.2 mener vi også at det bør arbeides noe mer med å sørge for en "samlet" publisert tjenestehandel med utlandet på ssb.no, dette vil innebære at for eksempel data også fra seksjonene 940 (kredittmarkdesstatistikk) og 950 (offentlige finanser) bør publiseres på samme sted.

Det første vi ønsker å publisere er tall for År2006, som vil være oppblåst etter modell utarbeidet i samarbeid med s120. Vi ser deretter for oss at vi skal publisere tall for kvartalene i 2007 (og året 2007), og kvartalene i 2008 (og muligens også året 2008) – dersom vi finner at det må gjøres årsundersøkelse også for 2008.

Inntil vi får på plass grunnlaget for å beregne kvartalsutvalget slik at det vil tilfredsstille kravene til en årsstatistikk vil det være slik at de mindre kvartalsutvalgene vi benytter kun vil kunne si noe om tjenestehandelen for de enhetene som inngår i utvalget. En oppblåsning av kvartalsundersøkelsene, slik de er i dag, vil altså ikke gi en fullgod erstatning for en årsundersøkelse. Dette vil for eksempel skyldes mangel av mer varierte detaljer og korrekt spredning (se også pkt 4.2.). Det vil derfor ikke være mulig å se noen god sammenheng mellom kvartals- og årspubliseringer.

Vi legger til grunn at vi fra 2009 skal publisere løpende kvartalstall etter en normal publiseringstabell, ca 12 uker etter utløpet av det aktuelle kvartal.

Tabell 5.1 Utenrikshandel med tjenester, Tall i mill NOK, uttrekk pr. 28.02.2008

Periode		2005-ÅR	2005-4kv	2006-ÅR	2006-4kv	2007-4kv
Netto (Eksport – Import)		16 861	14 204	20 442	22 815	18 240
Eksport	Inntekter totalt	133 116	104 418	146 164	117 695	126 199
	Leiearbeid og reparasjoner	4 811	3 541	6 901	5 490	5 968
	Petroleumstjenester	8 892	8 503	11 680	11 846	14 448
	Bygge- og anleggstjenester	1 169	592	1 717	1 478	1 252
	Agenturhandel, provisjon og mellomhandel	1 163	261	2 792	711	1 987
	Jern-, land- og rørtransporttjenester	2 586	1 359	1 855	1 331	1 202
	Sjøtransporttjenester	79 666	65 762	75 129	64 111	63 771
	Lufttransporttjenester	845	488	866	487	1 197
	Tj. tilknyttet transport og reisevirksomhet	2 708	3 776	3 866	4 503	6 323
	Post- og teletjenester	3 514	3 443	4 107	3 270	3 707
	Leie av transportmidler, maskiner og utstyr	7 104	701	7 606	1 197	1 028
	IT-tjenester	3 027	1 569	3 711	1 791	2 152
	Forskning og utvikling (FoU)	1 417	1 131	1 478	1 146	951
	Forretnings-, profesjons og tekniske tjenester	13 580	10 271	20 823	17 443	20 218
	Herav konserninterne tjenester	4 056	4 337	6 645	5 161	6 718
	Fritidsaktiviteter, kulturelle tjenester og sport	602	560	856	795	620
	Andre tjenester	2 031	2 462	2 779	2 097	1 375
Import	Utgifter totalt	116 255	90 214	125 722	94 880	107 959
	Leiearbeid og reparasjoner	7 179	3 430	7 881	3 351	4 188
	Petroleumstjenester	15 557	13 492	18 413	19 229	24 210
	Bygge- og anleggstjenester	2 345	1 970	2 514	1 824	2 072
	Agenturhandel, provisjon og mellomhandel	1 770	690	4 187	1 686	2 270
	Jern-, land- og rørtransporttjenester	348	342	1 808	426	1 773
	Sjøtransporttjenester	19 805	23 699	14 314	20 324	19 148
	Lufttransporttjenester	301	195	1 179	157	741
	Tj. Tilknyttet transport og reisevirksomhet	36 180	21 013	35 254	22 274	23 346
	Post- og teletjenester	4 066	3 855	4 838	3 610	4 989
	Leie av transportmidler, maskiner og utstyr	2 536	888	2 888	1 859	1 382
	IT-tjenester	2 727	1 918	3 746	2 233	3 157
	Forskning og utvikling (FoU)	974	679	1 310	832	953
	Forretnings-, profesjons og tekniske tjenester	16 476	10 387	20 694	12 362	15 210
	Herav konserninterne tjenester	5 657	4 536	8 613	5 700	6797
	Fritidsaktiviteter, kulturelle tjenester og sport	1 376	1 240	2 335	2 158	1 928
	Andre tjenester	4 615	6 415	4 362	2 555	2 592

Det er tall for Årsundersøkelsen 2006 (2006-ÅR i denne tabellen) som er brukt som grunnlag for tabeller og figurer i vedlegg A.

Om Herav konserninterne tjenester i tabellen. Tall for dette er fra rapportørene dels splittet på forskjellige tjenestetyper, og dels angitt som samlesummer. Den andel som er rapportert i samlesummer, har vi i denne tabellen summert i gruppen "Forretnings- profesjons- og tekniske tjenester", da de i stor grad tilhører forskjellige underposter i denne gruppen, samt at vi altså også viser andelen i egen heravpost. Vi vil fra og med undersøkelsene for 1. kvartal 2009 ta bort den muligheten rapportørene har til å gi en samlesum for den andel av de konserninterne tjenestene de sier de ikke klarer å spesifisere, se pkt 1.1. Dette vil da måtte bli spesifisert ut på de øvrige tjenestetypene vi benytter i undersøkelsen. Dette vil forhåpentligvis også bidra til en bedre landfordeling av statistikken.

Etter hvert som vi føler at vi får mer kontroll over dataene vil vi også vurdere publiseringer på næring, og en spesifisering på land (evt. verdensdel), jf tabell og figurer i vedlegg A.

6. Spesielle problemer rundt statistikken

6.1 Forståelse av tjenestebegrepet

I forbindelse med denne statistikken oppstår det en del spesielle problemer rundt forståelsen av tjenestebegrepet. Vi benytter oss av EUs produktstandard ”Classification of Products by Activity”, (CPA), som grunnlag for vår definisjon av de ulike tjenestetypene.

Tjenester er definert som enhver handling eller ytelse som en part kan tilby en annen part, og som i det vesentlige er av mer u håndgripelig natur enn varer. Tjenesten kan, eller kan ikke, være knyttet til en konkret vare (vareleveranse).

- Tallene som rapporteres til oss skal aldri omfatte konkrete vareleveranser, men tjenestene rundt vareleveransen.
- Reparasjonsarbeider, monteringsarbeider er eksempler på tjenester som ikke skal være direkte knyttet til en vareleveranse. De kan være del av en totalpakke mellom leverandør og kunde, men for vårt formål ønsker vi disse skilt ut som spesielle tjenester.
- På samme måte vil vi ha skilt ut transport og lagring av varer.
- Likeledes vil teknisk assistanse av forskjellig slag, og for eksempel informasjons- og underholdningstjenester som lagres på fysisk media (CD- og DVD-plater etc.), være tjenester i vår sammenheng.

Tjenester lar seg vanskelig definere på en kort og konsis måte. Det er derfor nødvendig at rapportørene i rapporteringen, og at vi i vår kontakt med rapportørene, må bruke noe skjønn. Dette gjelder både i å skille mellom varer og tjenester, samt i å skille mellom ulike typer tjenester.

Videre så er det viktig å ha klart for seg at tjenesten kan leveres både i utlandet og i Norge. For eksempel vil utenlandske flyselskaps utgifter i forbindelse med operasjoner i Norge være inntekter fra utenlandsk kunde, altså eksport av tjeneste til utlandet for de norske flyplassene. Likeledes vil norske havner ha inntekter fra utenlandske skips havneanløp i Norge.

6.2 Innledning / Utlending.

I denne undersøkelsen skal vi framskaffe data til utenriksregnskapet, og ellers annen statistikk som viser tjenestestrømmene mellom Norge og utlandet. Norske foretaks inntekter ved eksport av tjenester til utlandet, og utgifter ved import av tjenester fra utlandet, er sentrale størrelser i det samfunnsøkonomiske bildet, både for å beskrive strukturelle endringer og for å overvåke konjunktorene. I denne sammenheng er det sentralt at de rapporterende enheter har et tydelig skille mellom sine betalinger i så henseende at det som rapporteres til oss er det som går mot utenlandske parter slik vi har definert utlendinger.

Følgende enheter regnes i statistikken som utlendinger/utenlandske:

- Utenlandsregistrerte juridiske personer, inkludert norskeide selskaper som er registrert i utlandet.
- Norske selskapers filialer i utlandet.
- Fysiske personer fast bosatt i utlandet, uavhengig av statsborgerskap.

Følgende enheter regnes i statistikken som innlendinger/norske:

- Norskregistrerte juridiske personer, eksklusive deres filialer i utlandet. Definisjonen gjelder uavhengig av eiernes nasjonalitet. Utenlandskeide norskregistrerte selskaper betraktes følgelig som norske.
- Filialer i Norge av utenlandsregistrerte juridiske personer.
- Fysiske personer fast bosatt i Norge, uavhengig av statsborgerskap.

Dette skillet er ofte ikke så enkelt for alle rapporterende enheter å få et godt grep på, men det er veldig viktig for oss.

Til sammen gjør tjenestebegrepet omtalt i pkt. 6.1, og skillet mellom innlending og utlending omtalt her, at statistikken over internasjonal tjenestehandel er et av de aller vanskeligste områdene innen økonomisk statistikk.

6.3 Rapporteringsløsning

I all hovedsak benyttes i dag SSBs rapportportal Idun til denne rapporteringen. Noen få store rapportører som var omfattet av både tjenesterapportering og rapportering av finans- og balansedata da UT-rapporteringen var organisert som én undersøkelse, har fått anledning til fortsatt å sende fellesrapporter (filuttrekk) via Altinn.

Idun fungerer rimelig greit, men - det har vært problemer med Idun-løsningen; ”skjemaet har falt ned” og portalen har vært stengt i kritiske perioder i forhold til svarfrister. Det kan derfor være ønskelig å ha flere rapporteringsløsninger å støtte seg til. Det første vi ønsker å etablere en løsning via Altinn som vi vil prøve å få flere av de større foretakene som fortsatt rapporterer via Idun til å gå over til. Dette ønsker vi skal være basert på filuttrekk. Vi ser også at noen få rapportører kan foretrekke en foretrekke en løsning med excel-rapportering, dette vil vi vurdere nærmere. Se mer om de ulike eksisterende rapporteringsalternativene i kapittel 3.1.

Tabeller og figurer

Her viser vi noen eksempler på ulike publiseringer som kan iverksettes etter hvert som vi får mer kontroll på dataene, og når vi har en gjennomført god næringsfordeling på utvalgene som blir trukket til våre undersøkelser. For dette formål anses det også viktig å ha en spredning på mindre og mellomstore foretak for å kunne fange opp de avvik disse enheter har i sin tjenestehandel med utlandet i forhold til større enheter.

1. Eksport og import av tjenester etter tjenestetyper

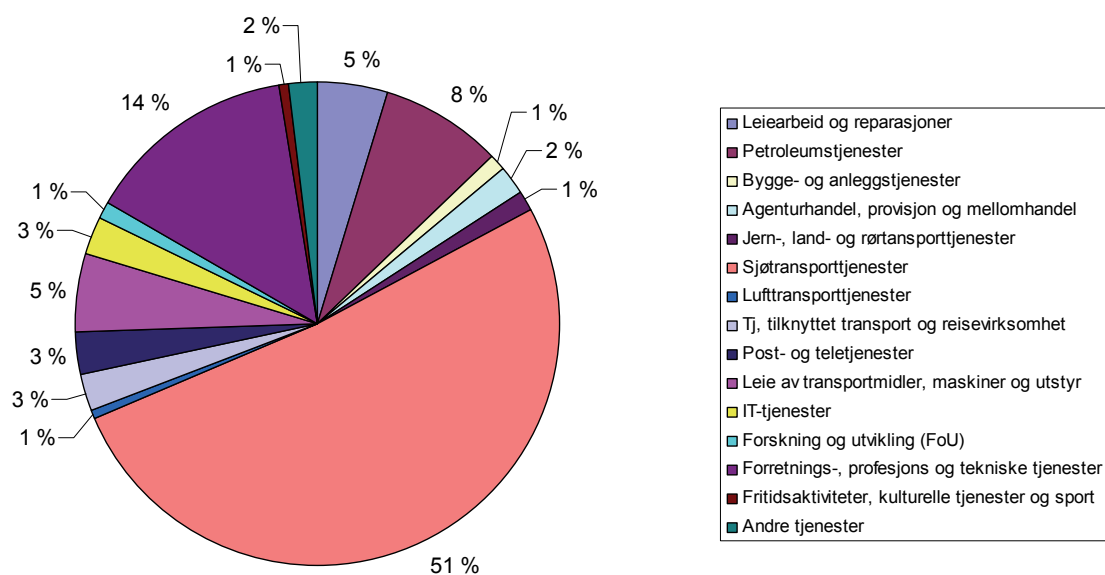
Tabell A1 viser sum og andel tjenestehandel etter CPA-koder, inklusive utenriks sjøfart. Vi ser at på eksport står sjøtransporttjenester for mer enn 50 prosent, forretningsmessige tjenester utgjør vel 14 prosent og tjenester tilknyttet oljeindustri 8 prosent.. Når det gjelder import av tjenester, er tjenester tilknyttet transport og reisevirksomhet det største med 28 prosent. Denne posten inkluderer deler av utenriks sjøfart sammen med "Sjøtransporttjenester". Tabellen viser også at det var mye import av forretningsmessige tjenester fra utlandske selskaper i 2006 (16,5 %). Tredje høyest import i 2006 var tjenester tilknyttet oljeindustri med 14,6 prosent.

Tabell A1. Utenrikshandel med tjenester etter CPA, verdi i mill. NOK og andel. Inkl. utenriks sjøfart

	Eksport 06		Import 06	
	sum	andel	sum	andel
I alt	146 164	100	125 722	100
Leiearbeid og reparasjoner	6 901	4,7	7 881	6,3
Petroleumstjenester	11 680	8	18 413	14,6
Bygge- og anleggstjenester	1 717	1,2	2 514	2
Agenturhandel, provisjon og mellomhandel	2 792	1,9	4 187	3,3
Jern-, land- og rørttransporttjenester	1 855	1,3	1 808	1,4
Sjøtransporttjenester	75 129	51,4	14 314	11,4
Lufttransporttjenester	866	0,6	1 179	0,9
Tjenester tilknyttet transport og reisevirksomhet	3 866	2,6	35 254	28
Post- og teletjenester	4 107	2,8	4 838	3,8
Leie av transportmidler, maskiner og utstyr	7 606	5,2	2 888	2,3
IT-tjenester	3 711	2,5	3 746	3
Forskning og utvikling (FoU)	1 478	1	1 310	1
Forretnings-, profesjons og tekniske tjenester	20 823	14,2	20 694	16,5
Fritidsaktiviteter, kulturelle tjenester og sport	856	0,6	2 335	1,9
Andre tjenester	2 779	1,9	4 362	3,5

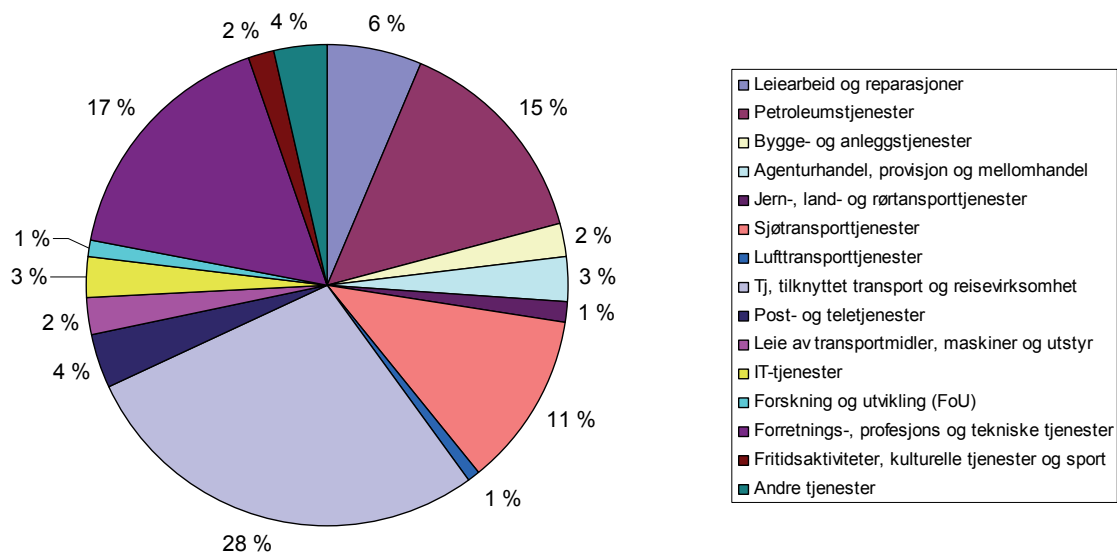
Figur A1 og A2 viser eksport og import av tjenester etter CPA-koder.

Figur A1. Eksport av tjenestehandel. Andel etter CPA, inkl. utenriks sjøfart, 2006

Som i tabell A1 ser vi at over halvparten (51 %) av eksporten er sjøtransporttjenester, og at forretningsmessige tjenester utgjør 14 prosent og petroleumstjenester 8 prosent.

Figur A2. Import av tjenestehandel. Andel etter CPA, inkl. utenriks sjøfart, 2006

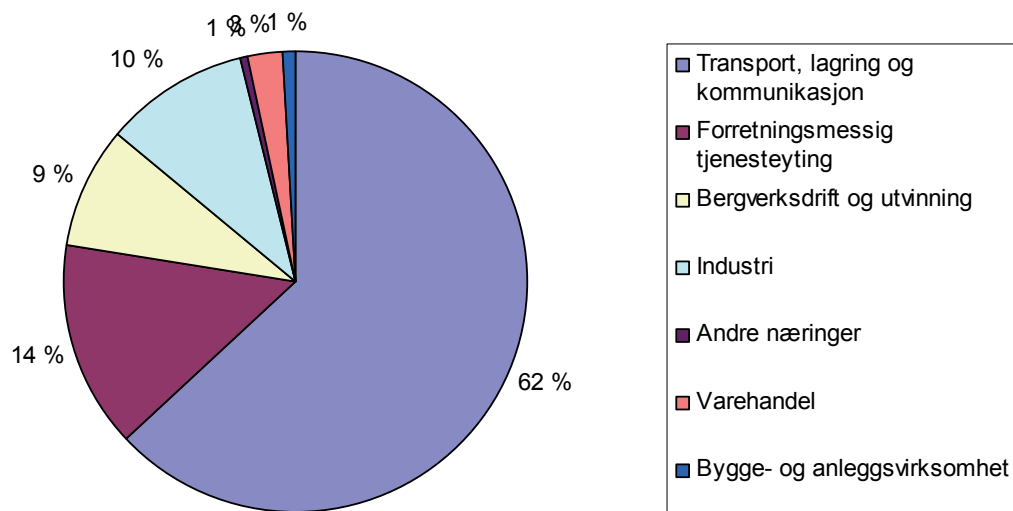

Som vi ser i figuren A2 (se også tabell A1) er importen mer delt enn eksport. Dette viser at import av tjenester er mer uavhengig av selskapenes hovednæringer enn eksport

2. Eksport og import av tjenester etter næringer

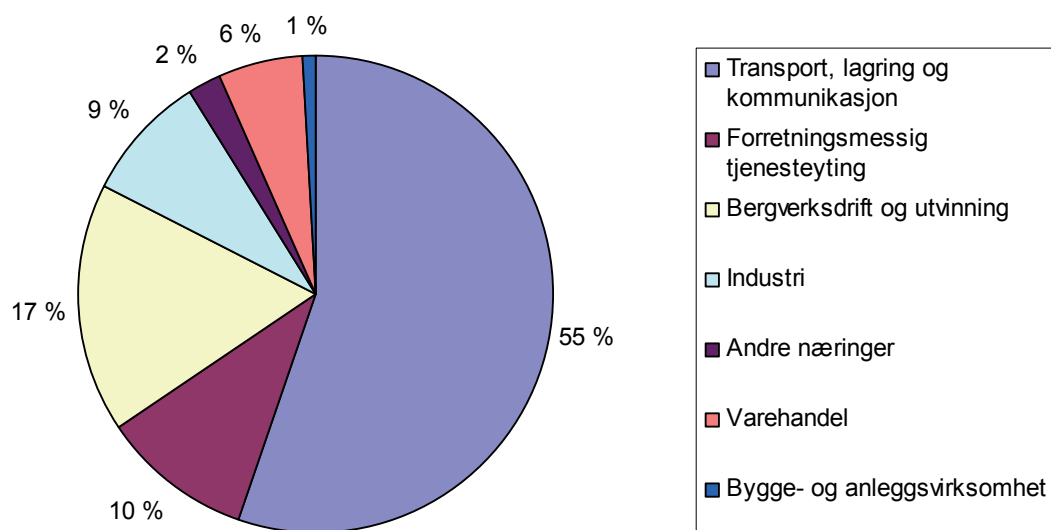
Det er også interessant å se resultat etter næringer. Alle rapportørene er spesifisert etter sitt hovednæringsområde.

Figur A3. Eksport av tjenestehandel. Andel etter næring(hovedgrupper), inkl. utenriks sjøfart, 2006

Figur A3 viser at sjøfartsnæringen står for 62 prosent av tjenesteeksporten. Deretter kommer næringene innen forretningsmessig tjenesteyting (14 %), industri (10 %) og bergverksdrift og utvinning (9 %).

Figur A4. Import av tjenestehandel. Andel etter næring(hovedgrupper), inkl. utenriks sjøfart, 2006

Når det gjelder import, er igjen sjøfartsnæringen størst med 55 prosent. Nest største næringen er bergverksdrift og utvinning med 17 prosent. Næringene innen andre næringer og industri tar hhv. 10 og 9 prosent av import av tjenestehandel i 2006.

3. Eksport og import av tjenester – landfordelt (verdensdel)

Det er også interessant å se på landfordeling av norsk eksport og import av tjenester. Kvaliteten av landfordelingen er noe usikker, pga. den korte rapporteringshistorien og mangel av informasjon om land, da en del rapportører opplever at det er vanskelig å spesifisere på utland. Dette er særlig for speditører hvor det er vanskelig å sette grense mellom landene i deres regnskapssystem. Et annet problem ved landfordelingen har vi med tallene innen utenriks sjøfart, hvor nesten alle rapporterte uten landfordeling (uspesifisert utland). På grunn av dette ble tallene på uspesifisert land størst. For å løse dette problemet, har vi brukt tabell ' Norske skips¹ anløp av utenlandske havner. Land. 2006' som finnes på <http://www.ssb.no/emner/10/12/40/skipanut/tab-2007-07-11-04.html>. Denne er laget av s440 i samarbeid med s930 for å få best mulig landfordelte tall over sjøfartstall. Vi har brukt denne tabellen, dvs. andelen av norske skipsanløp for å fordele det uspesifiserte tallet for sjøfartstall. Ved å bruke denne, har vi fått tabell A2 som viser utenrikshandel med tjenester etter verdensdel.

**Tabell A2. Utenrikshandel med tjenester etter verdensdel, verdi i mill. NOK og andel.
Inkl. utenriks sjøfart**

	Eksport 06		Import 06	
	sum	andel	sum	andel
Verdensdel i alt	146 164	100,0 %	125 722	100,0 %
Europa	93 459	63,9 %	89 819	71,4 %
Afrika	6 122	4,2 %	2 452	2,0 %
Asia	17 967	12,3 %	9 941	7,9 %
Nord-Amerika	17 665	12,1 %	14 508	11,5 %
Sør-Amerika	3 855	2,6 %	2 248	1,8 %
Oceania	1 471	1,0 %	862	0,7 %
Uspesifisert	5 624	3,8 %	5 891	4,7 %

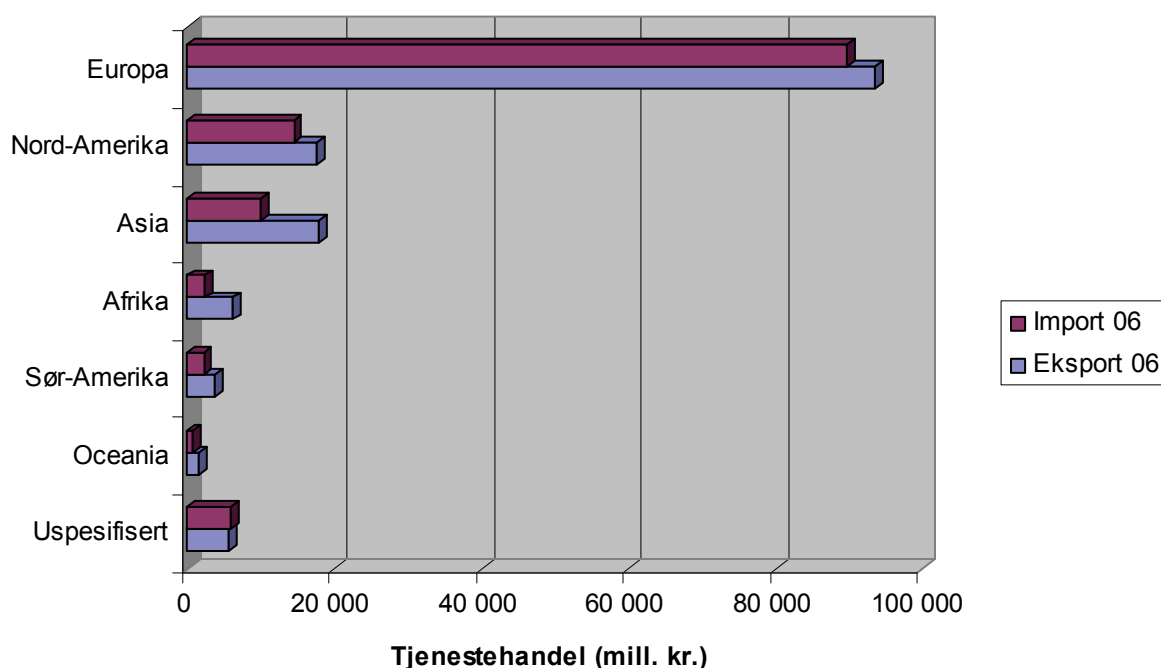
Tabell A2 viser at Norge eksporterer mer tjenester enn vi importerer. Dette skyldes høy eksport for næringen utenriks sjøfart.

Når vi ekskluderer sjøfartsdata, blir resultatet omvendt, nemlig noe høyere import, se tabell A3 nedenfor, fordelingen på verdensdel er omtrent den samme, men noe høyere andel på "uspesifisert land", dette skyldes øvrige rapportører (utenom utenriks sjøfart) som har problemer med å angi land.

**Tabell A3. Utenrikshandel med tjenester etter verdensdel, verdi i mill. kr. og andel.
Ekskl. utenriks sjøfart**

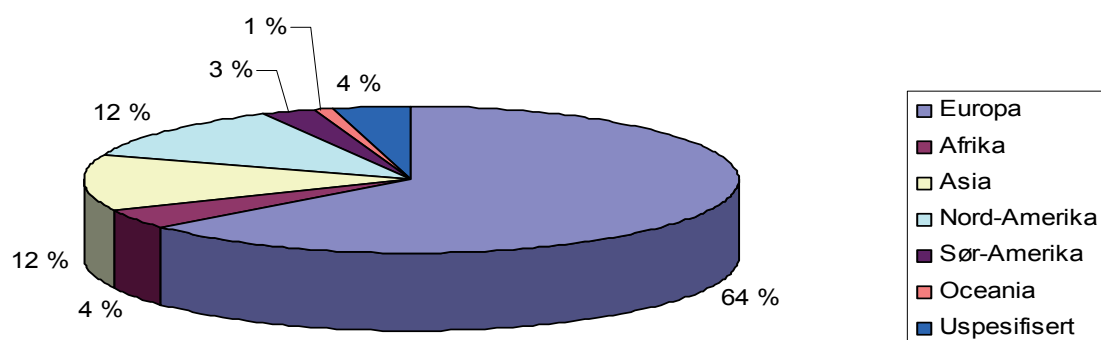
	Eksport 06		Import 06	
	sum	andel	sum	andel
Verdensdel i alt	64 049	100	73 401	100
Europa	37 863	59,1	54 250	73,9
Afrika	3 221	5	596	0,8
Asia	7 449	11,6	3 212	4,4
Nord-Amerika	8 846	13,8	8 866	12,1
Sør-Amerika	929	1,5	376	0,5
Oceania	392	0,6	172	0,2
Uspesifisert	5 349	8,4	5 929	8,1

Figur A5. Utenrikshandel med tjenester etter verdensdel, inkl. utenriks sjøfart, 2006

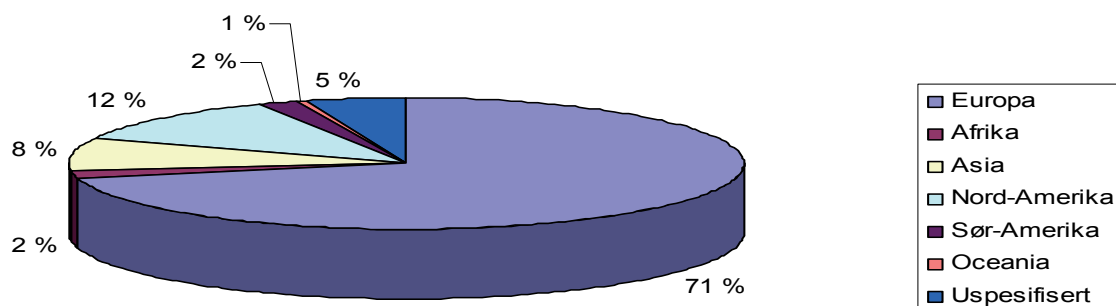
Figur A5 viser at Europa er størst både på eksport og import, og at eksport av tjenester er noe høyere enn importen. Nest største verdensdel er Nord-Amerika. Interessant er det også å se de høye eksporttallene til Asia og Afrika. Det er kjent at Norge importerer varer fra Asia siden det er billig, men når det gjelder tjenester, er det ikke så kjent hvilke typer tjenester som eksporteres til landene i Asia og Afrika.

Figur A6. Eksport av tjenestehandel etter verdensdel, inkl. utenriks sjøfart, 2006

Figur A6 viser at 64 prosent av tjenesteeksporten skal til Europa, 12 prosent til Nord-Amerika og Asia. Dessuten er andelen ”uspesifisert land” relativt høyt med 4 prosent.

Figur A7. Import av tjenestehandel etter verdensdel, inkl. utenriks sjøfart, 2006

Figur A7 viser at 71 prosent av tjenesteimporten kommer fra Europa, 12 prosent er fra Nord-Amerika, mens 8 prosent er fra Asia. Andelen "uspesifisert land" er 5 prosent på import.

Se <http://www.ssb.no/emner/09/03/urland/> for å sammenligne med "Dagens statistikk" fra Nasjonalregnskapet om total tjenestehandel i 2004.

Oversikt over CPA-koder / tjenestetyper

Nedenstående oversikt viser hvordan vår inndeling av CPA-koder og tjenestetyper er lagt opp i forhold til denne undersøkelsen.

Oversikt over oppbygging av CPA-kodene for rapportering av eksport og import av tjenester overfor utlandet		
CPA-kode fra / til	Tjenestetype (virksomhetsområde)	Antall CPA-koder / tjenestetyper
000091 - 000099	Leiearbeid og reparasjoner	4
112011 - 112012	Petroleumstjenester	2
450001 - 450002	Bygge- og anleggstjenester	2
511000 - 519000	Agenturhandel - provisjon, kommisjon og mellomhandel	2
555210	Kantine- og cateringstjenester	1
601010 - 601020	Jernbanetransport	2
602100 - 602400	Annen landtransport	3
603010	Rørtransport	1
611010 - 611034	Sjøfart og kysttrafikk	4
621010 - 622032	Lufttransport	6
631110 - 634000	Tjenester tilknyttet transport og reisebyråvirksomhet	8
641110 - 642000	Post- og teletjenester	3
651000	Finansielle tjenester	1
672000	Hjelpetjenester til forsikring	1
702000 - 703000	Eiendomstjenester	2
710000	Leie av transportmidler, maskiner og utstyr	1
721000 - 726000	IT-tjenester	6
730000	Forskning og utvikling (FoU)	1
741100 - 748000	Forretnings-, profesjons- og tekniske tjenester	12
900000	Avfallshåndtering og andre miljøtenester	1
921000 - 927000	Fritidsaktiviteter, kulturelle tjenester og sport	7
981000 - 989000	Andre tjenester	3
Totalt antall CPA-koder / tjenestetyper		73

Dette innebærer altså at alle rapportører blir stilt overfor alle 73 valg både hva angår eksport av tjenester til utlandet, og import av tjenester fra utlandet.

Skjemaet (både eksport- og importskjemaet) på Idun - som er vår hovedkanal for innrapportering - er imidlertid delt i to for å prøve å gjøre rapporteringen enklere for enhetene. Dette er gjort ved at

- Rapportørene på skjemaets side 2 får de tjenestetyper vi mener er mest typiske for den næring de tilhører, samt noen tjenester som er mer næringsuavhengige,
- På side 3 får de så opp de øvrige tjenestetypene i undersøkelsen.

Dette innebærer de forskjellige enhetene vil få opp noe forskjellige tjenestevalg avhengig av hvilken næring de er definert inn under.

På undersøkelsens hjemmeside <http://www.ssb.no/skjema/tjh/> finnes det fullstendige og utdypende tekster for alle tjenestetyper, samt veiledning -og annen informasjon - for rapporteringen. Vi har også egen engelsk hjemmeside <http://www.ssb.no/english/skjema/tjh/>.

Om statistikken

Tjenestehandel med utlandet / Begreper og forklaring

1. Administrative opplysninger

1.1. Navn

Utenrikshandel med tjenester

1.2. Emnegruppe

09.05 Utenrikshandel

1.3. Hyppighet

Kvartalsvis og årlig statistikk over ikke-finansielle foretaks inntekter og utgifter i forbindelse med eksport og import av tjenester til/fra utlandet. Den kvartalsvise statistikken utgis ca 12 uker etter kvartalets utløp, mens den årlige statistikken utgis innen ett år etter undersøkelsesåret.

1.4. Regionalt nivå

Statistikken viser ikke-finansielle foretaks andel av tjenestehandel med utlandet.

1.5. Ansvarlig seksjon

Seksjon for utenrikshandel (s270).

1.6. Innsamlingshjemmel

Oppgavene innhentes med hjemmel i Statistikkloven §§ 2-1 og 2-2 og 2-3 (tvangsmulkt).

1.7. EU-regulering

Rettsakter under EØS-avtalen, med forpliktelser etter EU-forordninger for datafangst og oversending av data til EU's statistiske kontor, Eurostat.

1.8. Internasjonal rapportering

Statistikken inngår som en del av grunnlaget for utenriksregnskapet for ikke-finansielle foretak, samt i grunnlaget for rapportering til internasjonale organisasjoner som IMF, OECD og Eurostat.

2. Bakgrunn og formål

2.1. Historie og formål

Statistikken ble etablert i 2005 på bakgrunn av at Norges Bank la ned vesentlige deler som var grunnlag for utarbeidelsen utenriksregnskapet blant annet på grunn av kvalitetsproblemer.

Formålet med statistikken over utenrikshandel med tjenester er å gi en oversikt over tjenestestrømmene mellom Norge og utlandet. Norske foretaks inntekter ved eksport av tjenester til utlandet, og utgifter ved import av tjenester fra utlandet, er sentrale størrelser i det samfunnsøkonomiske bildet, både for å beskrive strukturelle endringer og for å overvåke konjunktorene.

2.2. Brukere og anvendelsesområder

Statistikken skal så vidt mulig dekke næringslivets behov for data til planlegging av produksjon, markedsføring og salg. Den er dessuten en viktig del av grunnlaget for prognose- og analysearbeid

utført av organisasjoner, offentlige myndigheter, forskningsinstitusjoner og andre. Internasjonale organisasjoner, som FN's statistiske kontor, EU's statistiske kontor (Eurostat) og andre, gjør bruk av opplysningene som statistikken gir. Den er bygd opp som en del av et nasjonalt og internasjonalt statistikksystem og nyttes også ved utarbeiding av nasjonalregnskap og utenriksregnskap.

3. Om produksjon av statistikken

3.1. Omfang

Statistikken omfatter tjenestehandel med utlandet, og gjennomføres både som kvartalsvise undersøkelser og årlige undersøkelser mot norske foretak innen ikke-finansiell sektor. Foretak er juridiske personer som produserer varer og tjenester for salg i et marked. Foretaket er juridisk ansvarlig for dets handlinger, og eierne har ofte begrenset ansvar for foretakets forpliktelser. Foretak blir enten betegnet som tilhørende sektoren finansielle foretak eller ikke-finansielle foretak, avhengig av hva slags type varer og tjenester de produserer.

Populasjonen i undersøkelsen bygger på opplysninger fra Finanstellingen fra 2003, Valutastatistikken fra Norges Bank fra 2004 (siste produksjonsår), og Bedrifts- og foretaksregisteret. Populasjonen oppdateres gjennom bruk av ulike administrative registre, bl.a. Toll- og avgiftsdirektoratets Valutaregister, samt informasjon innhentet gjennom kontakt med større oppgavegivere og opplysninger i media.

3.2 Datakilder

Grunnlaget for statistikken er innsendte opplysninger fra ikke-finansielle foretak som er med i enten den kvartalsvise eller den årlige undersøkelsen.

3.3. Utvalg

På kvartalsbasis hentes opplysninger om tjenestehandel med utlandet fra de største foretakene. Til årsstatistikken trekkes det i tillegg et utvalg blant de mindre foretakene i populasjonen.

Kvartalsstatistikken omfatter de vel 500 største foretakene, mens årsstatistikken omfatter om lag 4 000 ikke-finansielle foretak hvor de 500 største også inngår.

3.4. Datainnsamling

Data hentes inn gjennom elektroniske skjemaer (web-basert og excel-basert med innrapportering via Altinn) og filuttrekk. Oppgavegiverne mottar forespørsel om rapportering ved tellingstidspunktets utløp, og har frist på 30 dager til å rapportere kvartalsoppgaven, noe lengre frist for årsoppgaven.

3.5. Kontroll og revisjon

De innsamlede data blir kontrollert i forbindelse med mottaket i innrapporteringen, og ved enkelte typer feil i materialet kontaktes oppgavegiver på nytt. Videre gjennomgår de innsamlede dataene kontroller mellom tall for ulike perioder, mot regnskapsopplysninger og andre kilder.

3.6. Beregninger

Årsstatistikken vektes opp ved hjelp av statistiske metoder til å utgjøre tall for den samlede populasjonen. Kvartalsstatistikken dekker de 500 største enhetene i populasjonen ut fra størrelse.

3.7. Konfidensialitet

Tall blir ikke offentliggjort dersom dette medfører fare for identifisering av enkeltenheter, det vil si at tallet kan føres tilbake til oppgavegiver. Dette vil i praksis bety at må være minst 3 oppgavegivere bak et publisert tall.

4. Begreper, kjennemerker og grupperinger

4.1. Definisjon av de viktigste begrepene og kjennemerker

4.1.1. Import

Foretakenes utgifter overfor utenlandske leverandører i forbindelse med import av de ulike tjenestene. Tjenesten kan enten bli levert i Norge eller i utlandet.

4.1.2. Eksport

Foretakenes inntekter fra utenlandske kunder i forbindelse med eksport av de ulike tjenestene. Tjenesten kan enten bli levert i Norge eller i utlandet.

4.1.3. Tjenestetype

Tjenestetypene definert i denne undersøkelsen defineres i henhold til EU's produksjonsstandard "Classification of Products by Activity (CPA)".

4.1.4. Konserninterne tjenester

Tjenestehandel med utenlandske enheter i samme konsern skal i de kvartalsvise undersøkelsene rapporteres sammen med den enkelte rapportørs øvrige tjenestehandel med utlandet, fordelt på tjenestetype (CPA-kode). I årsundersøkelsen skal slik tjenestehandel også trekkes ut som egne poster, og rapporteres som henholdsvis "herav eksport av konserninterne tjenester" og "herav import av konserninterne tjenester" under den enkelte tjenestetype.

Med konsern menes i denne sammenheng enheter som står i relasjon til hverandre, så som morselskap, datterselskap, datterdatterselskap etc.

- Morselskap er et selskap som, direkte eller indirekte, har kontroll over de øvrige enheter innen konsernet.
- Datterselskap er et selskap hvor morselskapet har direkte kontroll.
- Datterdatterselskap er et selskap hvor et datterselskap har direkte kontroll, mens morselskapet har indirekte kontroll.

Med kontroll menes her mer enn 50 prosent eierandel i et annet selskap.

4.1.5. Land

Import: Registreringslandet til den utenlandske motparten.

Eksport: Registreringslandet til den utenlandske motparten.

4.1.6. Beløp (i 1000 NOK)

Foretakene skal oppgi alle verdier i hele 1 000 NOK.

4.1.7. Landgruppering

Statistisk landliste følger den internasjonale standarden ISO-3166.

5. Feilkilder og usikkerhet

5.1. Måle- og bearbeidingsfeil

Opplysningene som skal innrapporteres omfatter deler av den enkelte rapportørs poster i regnskapet, det vil si de delene av postene som omfatter tjenestehandel med utlandet. Tolkningen av hva som er et mellomværende mellom norsk foretak og utlandet kan variere noe mellom de ulike oppgavegiverne, og kan dermed føre til mangler i statistikken. Det kan forekomme feil eller mangler i selve innrapporteringen. De vanligste feilene er blant annet dels at rapportørens føring av de enkelte poster kan avvike fra det definisjonsmessige korrekte ut fra SSBs spesifisering, dels at skillet mellom norsk og utenlandsk enhet kan være uklart.

5.2. Frafallsfeil

Statistikkens kvalitet blir forringet av manglende innrapporteringer (frafall). For å redusere omfanget av frafallsfeil finner det sted maskinell imputering av data for enheter som ikke har rapportert tidsnok til å bli med i statistikkgrunnlaget, og hvor det er mangelfullt utfylte oppgaver fra rapportørene (partielt frafall).

5.3. Utvalgsfeil

Utvalgsfeilen måler det forventede avviket mellom utvalgets resultat, og hva man ville fått dersom hele populasjonen ble undersøkt. For å sikre høy grad av relevans til lavest mulig kostnad, legges det stor vekt på å dekke store enheter i populasjonen målt ved størrelsene som skal rapporteres. Foreløpig er det ikke gjennomført beregninger av utvalgsfeilen for undersøkelsen.

Utvalgstrekkningen forutsetter i utgangspunktet at selve populasjonen omfatter det alt vesentligste av de enheter som har økonomiske mellomværende med utlandet. Det finnes imidlertid ingen samlet oversikt over foretak som har slike mellomværender, og i praksis vil det derfor være vanskelig å fange opp alle relevante enheter ved utgangen av den enkelte rapporteringsperiode.

6. Sammenliknbarhet og sammenheng

6.1. Sammenliknbarhet over tid og sted

Revisjoner som berører innholdet i de ulike tjenestetypene kan føre til brudd i sammenliknbarheten mellom tidsperiodene.

6.2. Sammenheng med annen statistikk

Utenrikshandel med tjenester for ikke-finansielle foretak danner en del av grunnlaget for utenriksregnskapet. Videre har statistikken en delvis felles datainnhenting med regnskapsstatistikk, ikke-finansielle foretaks utenlandsfinansiering.

Den kvartalsvise statistikken gir tall for utvalget, og ikke for hele populasjonen. Statistikken er dermed ikke direkte sammenliknbar med utenriksregnskapet.

7. Tilgjengelighet

7.1. Internettadresse

<http://www.ssb.no/uhtjenester/>

7.2. Språk: (bokmål/nynorsk, engelsk)

Statistikken offentliggjøres på bokmål.

7.3. Publikasjoner

7.4. Lagring og anvendelser for grunnmaterialet